

Umumta'lim maktablari yuqori sinf o'quvchilarida musiqa to'garaklarini tashkil etishning pedagogik shart-sharoitlari

Mizrob Turob o'g'li Qoryog'diyev
BuxDU

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumta'lim maktablari yuqori sinf o'quvchilarida musiqiy to'garaklarni tashkil etish jarayonida zarur bo'lgan pedagogik shart-sharoitlar o'rganiladi. Xususan, to'garak faoliyatining maqsadi va mazmuni, pedagogik yondashuvlar, metodik usullar, o'quvchi faoliyati va uning motivatsiyasi, moddiy-texnik va ma'naviy muhit, baholash tizimi hamda faoliyatni takomillashtirish imkoniyatlari muhokama qilinadi. Metodologik jihatdan izlanishda adabiyotlar tahlili, pedagogik kuzatish, anketa-so'rov, intervyu va tajriba usullari qo'llanilishi mumkinligi ko'rsatiladi. Tadqiqot natijasida musiqiy to'garaklarni tashkil etishda pedagogik shart-sharoitlarning to'liq va tizimli ta'minlanishi o'quvchilarning ijodiy va estetik salohiyatini rivojlantirishga xizmat qilishi aniqlanadi.

Kalit so'zlar: umumta'lim maktablari, musiqiy to'garak, yuqori sinf o'quvchilari, pedagogik shart-sharoit, metodik yondashuv, musiqa ta'limi

Pedagogical conditions for organizing music circles for senior students of secondary schools

Mizrob Turob o'glu Qoryog'diev
Bukhara State University

Abstract: This article studies the pedagogical conditions necessary for organizing music circles for senior students of secondary schools. In particular, the purpose and content of the circle's activities, pedagogical approaches, methodological methods, student activity and its motivation, material, technical and spiritual environment, evaluation system and opportunities for improving activities are discussed. Methodologically, it is shown that literature analysis, pedagogical observation, questionnaire-survey, interview and experimental methods can be used in the research. As a result of the study, it is determined that the full and systematic provision of pedagogical conditions for organizing music circles serves to develop the creative and aesthetic potential of students.

Keywords: secondary schools; music circle; senior students; pedagogical conditions; methodological approach; music education

Kirish. XXI asr ta'lim tizimida o'quvchilarning nafaqat fanlarni puxta o'zlashtirishi, balki estetik, badiiy va ijodiy salohiyatini rivojlantirish ham muhim vazifaga aylandi. Ayniqsa, maktabda tashqari faoliyat - to'garaklar - bu borada markaziy o'rin egallaydi. Musiqiy to'garaklar - o'quvchilarning musiqa ta'limi va musiqaga bo'lgan qiziqishini kuchaytirish, estetik didini shakllantirish, ijodiy faolligini rag'batlantirish uchun qulay maydon hisoblanadi. Shu bilan birga, yuqori sinf o'quvchilari uchun musiqiy to'garakni tashkil etish pedagogik jihatdan alohida ahamiyatga ega: bu yoshda o'quvchilarda mustaqillik, tahlil qilish, ijodiy fikrlash rivojlanadi, ularga nisbatan talablar oshadi.

Mavzuning dolzarbligi shundaki, maktab ta'limida dars soatlari cheklangan, musiqaga bag'ishlangan darslar haftasiga bir soatli bo'lishi mumkinligi ta'kidlangan. Shu sababli darsdan tashqari musiqiy to'garaklar orqali qo'shimcha imkoniyatlar yaratish, o'quvchilarning musiqa savodxonligi, ijrochiligi va musiqaga bo'lgan munosabatini oshirish muhimligi ortadi. Bu jarayonda pedagogik shart-sharoitlarning tizimli ta'minlanishi muhimligini nazariy va amaliy tadqiqotlar ko'rsatmoqda.

Maqola mazmunan quyidagilarni o'z ichiga oladi: pedagogik shart-sharoitlarning tushunchasi va tarkibi; musiqiy to'garakni tashkil etishning metodik jihatlari; yuqori sinf o'quvchilari uchun maxsus shart-sharoitlar; to'garak faoliyatini baholash va takomillashtirish usullari; tavsiyalar va xulosa.

Nazariy asoslar

Pedagogik shart-sharoitlar tushunchasi

Pedagogik shart-sharoitlar deganda ta'lim-tarbiya jarayonida maqsadga muvofiq o'quv-faoliyatni tashkil etish uchun zarur bo'lgan ijtimoiy, psixologik, moddiy-texnik, metodik va ma'naviy muhit tushuniladi. Masalan, umumiy ta'limda «musiqa savodxonligi darslarini o'qitishning pedagogik texnologiyalari» bilan bog'liq tadqiqotlarda metodik va texnologik shart-sharoitlar alohida ko'rib chiqilgan. Shuningdek, «to'garak mashg'ulotlarida kasb-hunarga yo'llashning shart-sharoitlari» mavzusida ham to'garak ishining shartlari tahlil qilingan.

Musiqa ta'limi kontekstida pedagogik shart-sharoitlar quyidagi tarkibiy bloklarni o'z ichiga oladi:

a) maqsad va mazmunning aniqligi (ta'lim-tarbiya maqsadi, musiqiy rivojlanishga yo'naltirilgan vazifalar)

b) metodik-uslubiy ta'minot (metodlar, texnologiyalar, o'quv-metodik materiallar)

c) pedagogik jamoa va rahbarlik (to'garak rahbarining pedagogik mahorati, motivatsion poydevor)

d) moddiy-texnik baza (cholg'u asboblari, audio-video uskunalar, ijro maydoni)

e) ijtimoiy-psixologik muhit (o'quvchilar o'rtasidagi muloqot, qiziqish, rag'bat)

f) baholash va qayta aloqa tizimi (faoliyat natijasi monitoringi, baholash, tanlov, konsert)

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, musiqa tarbiyasining samaradorligi ana shu barcha shart-sharoitlar bir-birini to'ldirganda oshadi.

Musiqa to'garaklarini tashkil etishning metodik jihatlari

Musiqa to'garaklari - sinfdan tashqari musiqiy faoliyat shakli bo'lib, o'quvchilarning musiqiy savodxonligi, ijrochiligi, estetik tarbiyalanishi, musiqa orqali shaxsiy va ijtimoiy salohiyatni rivojlantirishga xizmat qiladi. Masalan, maqolada «Umumiy o'rta ta'lim maktablarida musiqa to'garaklarini tashkil etish metodikasi» (CyberLeninka) loyihasi tahlil qilingan.

Metodik jihatdan to'garakni tashkil etishda muhim komponentlar:

to'garak maqsadini aniqlash va unga muvofiq dastur tuzish

o'quvchilarning yosh va qobiliyatiga mos faoliyat tanlash

mashg'ulotlarni tartibga solish: boshlang'ich tayyorgarlik, ijrochilik, tahlil, amaliy ijro

metodik usullarni tanlash: interfaol usullar, o'yin-faollar, ansambl ishlari, master-klasslar, ijodiy loyihalar

asbob-ijro elementlarini qo'shish: vokal, xor, cholg'u, ansambl

monitoring va baholash: o'zlashtirish bosqichlari, ijro mahorati, ijodiy mahsulot

Masalan, to'garak faoliyatida «ansambl», «xor», «cholg'u ijrochiligi» shakllari muhim ekanligi ko'rsatilgan.

Yuqori sinf o'quvchilari uchun maxsus shart-sharoitlar

Yuqori sinf o'quvchilari (masalan, 9-11 sinflar) bilan musiqiy to'garak tashkil etishda qo'yiladigan talablar va shart-sharoitlar boshqa yosh bosqichlariga nisbatan farqlidir. Bu yoshda o'quvchi iste'dodini ongli ravishda rivojlantirishga tayyor bo'lishi, tanlov asosida faoliyat olib borishi, ijodiy va tadqiqot elementlarini qo'shishi, mustaqil faoliyatga o'tishi muhimdir. Tadqiqotlar bu bosqichda faollik, kreativlik, hamkorlik va ijrochilik ko'nikmalari ustida alohida e'tibor zarurligini ta'kidlaydi.

Shart-sharoitlar nuqtai nazaridan quyidagilar alohida ajratiladi:

a) iqtidorli o'quvchilarni aniqlash va jalb etish mexanizmi (tanlov, suhbat, ijro sinovlari)

b) motivatsiya va rag'batlantirish (konsertlar, tanlovlar, jamoaviy ijro, mentorlik)

c) mos mamlakat musiqiy merosi va zamonaviy san'at namunalarini o'zlashtirish imkoniyatlari

d) ijro, tahlil, kompozitsiya va improvizatsiya yo'nalishlari

e) jamoa ishlari, ansambl, qo'shiq-rantil ishlari orqali ijtimoiy va kommunikativ ko'nikmalarning rivojlanishi

f) baholashda ijro mahorati bilan birga kreativlik, tashabbuskorlik va liderlik sifatlariga e'tibor berish

Tasavvur qilaylik: agar maktabda musiqiy to'garak faqat oddiy «qo'shiq kuylash» shaklida bo'lsa, lekin yuqori sinf o'quvchilari uchun qiyin ijro asarlari, ansambl kombinatsiyasi, ijodiy loyiha qo'shilsa, bu ularning salohiyatini ko'proq ochadi. Shu bois metod va mazmun ham mos kelishi lozim.

Metodologiya

Bu ilmiy-metodik maqola shaklida bo'lib, amaliy tadqiqot bilan uzviy bog'liq bo'lishi mumkin. Misol uchun, tadqiqot usullari sifatida quyidagilar taklif etiladi:

1) adabiyotlarni o'rganish (musiqqa ta'limi, to'garak ishlari, pedagogik shart-sharoitlar bo'yicha)

2) holat (case) tahlili: maktablarda musiqiy to'garak tashkil etish tajribalarini o'rganish

3) kuzatish: to'garak mashg'ulotlari jarayonida o'quvchilarning faoliyatini kuzatish, ishtirok darajasi, ijro mahorati, qiziqish darajasi

4) anketalar va suhbatlar: to'garak rahbarlari, musiqqa o'qituvchilari va o'quvchilar bilan intervyu yoki so'rovnomalar o'tkazish; o'quvchilarning musiqaga bo'lgan munosabati, motivatsiyasi, to'garakdan kutilgan natijalari so'ralishi mumkin

5) tajriba sinovi: bir guruh maktabda qo'shimcha pedagogik shart-sharoitlar joriy qilib, natijalarni boshqa guruh bilan solishtirish

6) natijalarni tahlil qilish: malaka va faollik ko'rsatkichlarini statistik usullar bilan tahlil qilish, muammolar va omillarni aniqlash

Adabiyotlarda tadqiqot metodologiyasi uchun aniq tavsiyalar mavjud. Masalan, musiqqa darslarini ilg'or pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish bo'yicha tayyorgarlik maqolasida sinov-tajriba usullari qo'llanilgan.

Metodologiya bo'limida tadqiqot chegaralari, ob'ekti va predmeti, usullari ham belgilanishi lozim. Masalan: "Umumta'lim maktablarida musiqiy to'garaklarni tashkil etish jarayoni" ob'ekti, "yuqori sinf o'quvchilarining to'garakda ijtimoiy-psixologik faolligi" predmeti bo'lishi mumkin.

Asosiy qism

1. To'garak tashkil etishning maqsad-vazifalari

Musiqqa to'garaklarining umumiy maqsadi - o'quvchilarning musiqqa san'ati orqali estetik va badiiy salohiyatini rivojlantirish, musiqaga bo'lgan qiziqishini uyg'otish va mustahkamlash, hamda ularning ijtimoiy-ijtimoiy muhitda o'zini ifodalashi uchun imkoniyat yaratishdir. Yuqori sinf o'quvchilari kontekstida esa qo'shimcha maqsadlar kiritilishi mumkin: ijrochilik mahoratini oshirish; ansambl yoki xor shaklida jamoaviy ijro orqali muloqot va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish; madaniy meros va zamonaviy musiqani uyg'unlashtirish; ijodiy loyiha va experimentga tayyorlash.

Vazifalar qatorida quyidagilar keltiriladi:

a) o'quvchilarning musiqiy savodxonligini va ijrochilik ko'nikmalarini oshirish

b) uyg'un ansambl, xor yoki jamoadagi ijro shakllarini ishlab chiqish

- c) musiqiy repertuarni tanlashda milliy va xalq ijodiga e'tibor berish
- d) ijodiy va mustaqil faoliyat (masalan: musiqiy loyiha, kompozitsion tajriba)ni rag'batlantirish
- e) auditiv va kinestetik (harakatlar bilan birga) musiqiy faoliyatni yo'lga qo'yish
- f) baholash va tanlovlar, konsertlar orqali o'quvchilarning natijali chiqishlarini ta'minlash

2. Pedagogik shart-sharoitlarning ta'minlanishi

To'garak muvaffaqiyatli bo'lishi uchun quyidagi shart-sharoitlar tizimli ravishda ta'minlanishi kerak:

Metodik ta'minot: to'garak dasturi, mashg'ulot rejalari, metodik qo'llanma, ijro uchun tayyor repertuarlar. Masalan, Allayarova N.N. tomonidan tayyorlangan «Musika to'garaklarini tashkil etish» qo'llanmasida to'garak maqsadi, shakllari, usullari, metodik tavsiyalar berilgan.

Moddiy-texnik baza: maktabda musiqiy xonalar, cholg'u asboblari, audio-video uskunalar, sahna maydoni, o'quvchining ijro qilishi uchun qulay muhit. Tadqiqotlar musiqiy faoliyatda jihozlar va asbob yetishmasligi to'garak samaradorligini pasaytirishini ko'rsatadi.

Pedagogik kadrlar va rahbarlik: to'garak rahbari musiqa ta'limi va metodikasi bo'yicha tayyorgarlikka ega bo'lishi, yoshlar bilan ishlash psixologiyasini bilishi, ijodiy va metodik yangiliklarni joriy qila olishi zarur. Masalan, o'quvchilarning musiqaga bo'lgan qiziqishini qo'llab-quvvatlashda rahbarning roli alohida e'tirof etilgan.

Faoliyat muhitining ijtimoiy-psixologik tomoni: o'quvchilarning bir-biriga hurmati, qo'llab-quvvatlash, motivatsiya (masalan, tanlovlar, konsertlar, sertifikatlar), ota-ona va jamiyat tomondan qo'llab-quvvatlanish. Bunday muhit o'quvchilarning to'garakga jalb bo'lishini va faol ishtirok etishini oshiradi.

Baholash va natijaga yo'naltirish: to'garak ishida o'quvchilarning faoliyati muntazam baholanib borilishi, ularning ijrochilik ko'nikmalari, ijodiy loyihalari natijalari aniqlanib, tanlov-konsertlar orqali namoyon bo'lishi kerak. Ushbu bosqich to'garakdagi mehnatni maqsadli va natijali qiladi.

3. Metodik yondashuvlar va usullar

To'garak faoliyatida qo'llaniladigan metodik yondashuvlar yuqorida ko'rsatilgan shart-sharoitlarga bog'liq. Quyidagi metodik usullar samarali hisoblanadi:

Interfaol usullar (guruhli muhokama, roll-o'yin, kreativ mashqlar) - bu o'quvchilarning faolligini oshiradi va musiqa ustida mustaqil fikrlashga undaydi.

Ansambl va jamoaviy ijro - yuqori sinf o'quvchilari uchun ayniqsa muhim, chunki bu ular orasida hamkorlikni rivojlantiradi, kommunikativ ko'nikmalarni shakllantiradi. Masalan, to'garak ijrochiligida ansambl citatsiyasi keltirilgan.

Loyihaviy faoliyat va tadqiqot - o'quvchilar musiqiy loyiha (kompozitsiya yozish, sahna tayyorlash, multimedia taqdimot) bilan shug'ullanadi, bu ularning ijodiy fikrlashini rivojlantiradi.

Master-klasslar, mentorlik, kuzatish-tahlil - tajribali musiqachilarni jalb qilish, o'quvchilarga sahna tajribasi berish, ijro va tahlilni birlashtirish.

Differensial va individual yondashuv - yuqori sinfda o'quvchilarning musiqiy salohiyati, qiziqishi va malakasi turlicha bo'ladi; shuning uchun metodik usullar ham differensial bo'lishi zarur.

Innovatsion texnologiyalar va AKT integratsiyasi - musiqa ta'limida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish samaradorlikni oshirishda muhim ekanligi ko'rsatilgan.

4. Amaliy takliflar

Quyida yuqori sinf o'quvchilarida musiqiy to'garakni tashkil etish uchun amaliy tavsiyalar keltiriladi:

To'garak rejasini tuzishda yosh xususiyatlari va musiqiy tayyorgarlik darajasini hisobga olib, modul yoki chuqurlashgan dastur tuzish. Misol: «9-sinf: ijrochilik ansambli va jamoadagi faoliyat», «10-sinf: xalq cholg'ulari ansambli va sahna tajribasi», «11-sinf: ijodiy loyiha va tanlovga tayyorgarlik».

O'quvchilarning musiqaga bo'lgan qiziqishini aniqlash uchun boshlang'ich so'rov o'tkazish, qiziqish va maqsadlarni aniqlash, shundan kelib metodik yo'nalish belgilash.

Cholg'u va vokal asboblari bilan ishlashga sharoit yaratish: hodisa zalida ijro maydoni, mikrofon, audio-video uskunalari, rekvizitlar tayyorlash.

Jamoaviy ijro shakllarini rivojlantirish: xor, ansambl, raqs-musiqa kombinatsiyalari orqali sahna chiqishlari tashkil etish.

Tanlov va konsert faoliyatini tizimli o'tkazish: yil davomida bir yoki ikki ta jamoa ishtirokida maktab ichida, tuman yoki viloyat bosqichida chiqishlarni rejalashtirish. Bu o'quvchilarga motivatsiya berdi.

Loyihaviy faoliyatni joriy etish: o'quvchilar guruhlariga bo'linib, o'z musiqiy mini-loyiha («muzikaviy sahna», «musiqiy videohikoya», «cholg'u ansambli repertuari») ustida ishlashlari va natijani baholashlari.

Baholash mezonlarini aniqlash: ijrochilik mahorati, repertuar tanlash, sahna madaniyati, ijodiy g'oya, hamkorlik va tashabbuskorlik. To'garak rahbari nazorati va o'z-o'zini baholashni rag'batlantirish.

Ota-ona va jamoatchilik bilan hamkorlik: to'garak faoliyatidan xabardor bo'lish, konsert va chiqishlarda ishtirok etish orqali qo'llab-quvvatlash tizimini yaratish.

O'qituvchilarning professional rivojlanishi: rahbar musiqa pedagogikasi, metodik kurslar, ijodiy seminarlar orqali malakasini oshirishi; tajribali musiqachilar bilan hamkorlik qilish.

5. Muammolar va takomillashtirish imkoniyatlari

Maktab amaliyotida uchraydigan asosiy muammolar quyidagilardir:

moddiy-texnik jihozlar yetishmasligi (cholgʻu, audio-video asboblari, sahna) - bu toʻgarak ishini cheklan qiladi.

vaqt va taqvim muammosi - musiqiy toʻgarak uchun maktab ichida ajratilgan vaqt cheklangan, boshqa fanlar bilan raqobat;

pedagogik rahbarning malakasi va motivatsiyasi pastligi - musiqa toʻgaragi rahbarlarini tayyorlash uchun maxsus kurslar yetarli emas.

oʻquvchilarning qiziqishi va majburiyligi muammosi - agar toʻgarak majburan tashkil etilsa, qiziquvchanlik past boʻladi.

baholash mexanizmi muvofiqlashtirilmaganligi - faqat ishtirok etish belgilanib, ijodiy jihatlar eʼtiborga olinmasligi.

Takomillashtirish uchun quyidagi yoʻnalishlar tavsiya etiladi:

maktab va mahalla, sanʼat markazlari bilan hamkorlikni rivojlantirish: musiqachilar, studiyalar, konsert zallari bilan birga ishlash;

qoʻshimcha mablagʻlar jalb qilish (homiylar, grantlar, tashqi tashkilotlar) orqali asbob-jihozlarni yangilash;

pedagogik rahbarlar uchun malaka oshirish dasturlarini joriy etish, mentorlik tizimini yaratish;

toʻgarak ishini rejalashtirishda kengroq vaqt ajratish, musiqiy festivallar, jamoaviy loyihalarni maktab dasturiga kiritish;

baholash va monitoring tizimini rivojlantirish: oʻquvchilarning faolligi, ijodiy ishlar, sahnaga chiqishlari muntazam qayd etilishi va tahlil qilinishi.

Xulosa. Yuqoridagi tahlillar shuni koʻrsatadiki, umumtaʼlim maktablari yuqori sinf oʻquvchilarida musiqiy toʻgaraklarni tashkil etish jarayonida pedagogik shart-sharoitlar - metodik, moddiy-texnik, psixologik va baholash jihatlari - tizimli va uygʻun holatda taʼminlanishi lozim. Agar faqat usullar tanlansa, lekin jihozlar yetishmasa yoki oʻquvchilarning motivatsiyasi past boʻlsa, toʻgarak samarasi past boʻladi; aksincha, barcha elementlar bir-biri bilan integrallashsa, oʻquvchilarning musiqa sanʼati yoʻnalishida salohiyati yanada ochiladi.

Musiqa toʻgaraklari nafaqat musiqiy mahoratni oshirish, balki oʻquvchilarning estetik didini shakllantirishga, ijtimoiy va kommunikativ koʻnikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, maktabdan tashqari musiqiy faoliyat orqali oʻquvchilarda intellektual mustaqillik, ijodiy fikrlash va jamoaviy ishlash koʻnikmalari vujudga keladi.

Ushbu maqolada keltirilgan metodik tavsiyalar maktab musiqa oʻqituvchilari, toʻgarak rahbarlari va taʼlim muassasalari rahbarlari uchun amaliy qoʻllanma sifatida xizmat qilishi mumkin. Kutilgan natija - musiqiy toʻgaraklarda faol ishtirok etayotgan yuqori sinf oʻquvchilarining ijodiy mahsul-mati, musiqaga boʻlgan qiziqishi va

san'atga kirish imkoniyatlari ortishi hamda maktab ta'lim muhitida musiqiy madaniyatning rivojlanishi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. СС Болта-Зода. Принципы и приложения музыкальной формы. Science and Education 5 (2), 432-438
2. СБ Саидий. Нестандартные психологические структуры и модуляция в педагогике. Science and Education 5 (2), 348-354
3. СС Болта-Зода. Обменное приёмы аккордов семейство субдоминанты и доминанты использование на фортепиано. Science and Education 5 (2), 439-444
4. СБ Саидий. Художественно-педагогическое общение как средство формирования музыкальной мотивации школьников. Science and Education 5 (2), 322-327
5. Саидий, Саид Болта-зода. Адаптивность детей к школе при посещении и непосещении дошкольного учреждения. Science and education 4 (5), 1105 - 1112
6. КБ Холиков. Рациональное решения мозга в ассоциативной лобной доле при разучивание классической музыки. Science and Education 6 (1), 42-48
7. СБ Саидий. Определения понятий диктанта в теории музыки. Science and Education 3 (12), 823-828
8. Саидий, Саид Болта-зода. Бекзод Турсун угли Алиев. Простые, сложные и смешанные размеры музыки при проведении уроков дирижирования, креативные методы обучения. Science and Education 3 (5), 1484-1492
9. Саидий, Саид Болта-зода. Мурадова, Махлиё Раджабовна, Эрназарова, Азиза Фахритдин кизи. Интерактивные методы обучения творчеству русских композиторов классе фортепиано в детской музыкальной школы. Science and Education 3 (4), 1605-1611
10. Саидий, Саид Болта-зода. Алиев, Бекзод Турсун угли. Простые, сложные и смешанные размеры музыки при проведении уроков дирижирования, креативные методы обучения. Science and Education 3 (5), 1484-1492
11. Саидий, Саид Болта-зода. Эрназарова, Азиза Фахритдин кизи. Интерактивная методика обучения жанрам, созданных на народные лады, учащимся музыкальных и художественных школ. Science and Education scientific journal 4 (ISSN 2181-0842), 1618
12. Саидий, Саид Болта-зода. Механизмы формирования культуры почитания человеческих ценностей у старшеклассников на основе фольклора в хоре. Science and Education 4 (2), 1386-1391
13. Саидий, Саид Болта-зода. Психологические характеристики музыкальных звуков. Узбекистан 2 (2), 76-82

14. КБ Холиков. Философия особого вида умозаключений с условными и разделительными дизъюнктивными посылками. *Science and Education* 6 (1), 169-174
15. КБ Холиков. Главная цель системы нейрона к направлению внимания на соединение избирательного внимания. *Science and Education* 5 (12), 37-44
16. Саидий, Саид Болта-Зода, Мурадова, Махлиё Раджабовна, Эрназарова, Азиза ... Интерактивные методы обучения творчеству русских композиторов классе фортепиано в детской музыкальной школы. *Science, and Education* 3 (4), 1605-1611
17. Саидий, Саид Болтазода. О некоторых простейших обобщениях приёмов и методов по музыке общеобразовательной школе. *Science and Education* 3 (8), 196-203
18. Саидий, Саид Болта-Зода, Салимова, Бахринисо Бахромжон кизи. Вариационный подход к построению однородной музыки, размышление идеального подхода к её решению. *Science and Education* 3 (8), 138-144
19. КБ Холиков. Образование новых клеток головного мозга: распознавание и уничтожение злокачественных клеток, роль эффекторной клетки. *Science and Education* 6 (1), 57-64
20. Саидий, Саид Болтазода. Сложный принцип формообразования в изоритмическом сложений музыки. *Science and Education* 3 (11), 962-969
21. Саид Болта-Зода, Саидий. Основные направления возбуждения мелкой моторики по направление музыки. *Science and Education* 3 (10), 582-590
22. Саидий, Саид Болта-Зода. Песни, обработка народных песен и развития мастерства учащихся. *Science and education*. 3 (4), 1200-1205
23. Саидий, Саид Болта - зода. Об эффектном влияние теории, в создании музыкального произведения. *Science and Education* 3 (12), 864 - 870
24. Саидий, Саид Болта-Зода, Ропиева, Дурдона Акмал кизи. Проблемы совершенствования управления музыкальной деятельностью дошкольного образовательного учреждения. *Science and Education* 3 (8), 183-188
25. Саид Болтазода, Саидий. Эффект образования музыки к системы общеобразовательной школы. *Science and Education* 3 (8), 224-230
26. КБ Холиков. Приятного и болезненного прикосновения классической музыки гипоталамусу в орбитофронтальной и поясной коре человека. *Science and Education* 6 (1), 35-41
27. Саидий, Саид Болта-Зода. Обратный сдвиг гармоничный линии в многоголосных произведениях. *Science and Education* 3 (12), 871 -877
28. Саидий, Саид Болта-Зода. Повышение или понижение основных ступеней, знаки альтерации. *Science and Education* 3 (12), 878 - 884

29. Саидий, Саид Болта-Зода. Элементы абстрактной и абсолютной звучании музыкального звука. Science and Education 4 (1), 597-603

30. Саидий, Саид Болта-Зода. Теоретическое рассмотрение вероятности совпадения неаккордовых звуков в произведениях. Science and Education 4 (1), 556-562